

УДК 338.432(477.54)

ІННОВАЦІЙНІ СКЛАДОВІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ОВОЧІВНИЦТВА У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В. Сєвідов, аспірант

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

Постановка проблеми. Овочівництво є однією з пріоритетних галузей сільськогосподарського виробництва Харківської області, питома вага виробленої продукції якого складає близько 11,8 % від усієї продукції в галузі рослинництва. Науково-дослідну роботу з овочівництва і баштанництва загалом в Україні координує Інститут овочівництва і баштанництва НААНУ (м. Харків). Вчені інституту і його мережі дослідних станцій провели велику роботу зі створення нових сортів і гібридів овочевих культур, розробки сучасних технологій їх вирощування.

Сьогодні Харківська область входить до першої трійки серед областей України за обсягами виробництва овочів, але, як бачимо, поки не забезпечує жителів продукцією свого виробництва. Для усунення цього недоліку і збільшення обсягу експорту на сесії Харківської обласної ради прийнята «Програма розвитку овочівництва, картоплярства та переробної галузі в Харківській області на період до 2020 року».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Овочепродуктовий підкомплекс є однією зі складових формування продовольчої безпеки, а тому його функціонуванню, а також проблемам інноваційної діяльності в овочівництві присвячено чимало наукових праць економістів-аграрників, а саме Гайдуцького П. І., Канінського П. К., Лихочвора В. В., Макаренка П. М., Паламарчука О. М., Писаренко В. В., Пушکارя І. М., Саблука П. Т., Сухого П. О., Юрчишина В. В. та ін. [1–4]. Окремі аспекти сучасного стану інноваційного розвитку овочівництва в Україні вивчено недостатньо, що й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Постановка завдання. Перед нами стояло завдання встановити основні інноваційні складові виробництва продукції овочівництва з урахуванням багатьох факторів для підвищення продуктивності.

Виклад основного матеріалу. Овочівництво – одна з пріоритетних галузей рослинництва в Харківській області. Цілорічне забезпечення населення якісною овочевою продукцією має підвищену соціальну значущість завдяки тому, що овочі сприяють кращому засвоєнню інших продуктів харчування, є важливим джерелом вуглеводів, білків, рослинних жирів, а також вітамінів, органічних кислот і мінеральних солей.

В овочівництві широко застосовують розсадний спосіб вирощування, що дає змогу прискорити отримання врожаю або виростити овочеві культури з тривалим вегетаційним періодом.

У галузі овочівництва обов'язкова наявність захищеного ґрунту як для вирощування розсади, так і для отримання позасезонної овочевої продукції.

Галузь овочівництва в Харківській області останнім часом набуває все більшого розвитку. Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови та зростання попиту на овочеву продукцію – основні чинники розширення виробництва в досліджуваній галузі.

У раціоні харчування людини, його збалансованості одну з найважливіших ролей відіграють свіжі овочі, зокрема огірки. У захищеному ґрунті огірок – найбільш урожайна і рентабельна рослина, яку вирощують у всіх світлових зонах [5].

Сьогодні огірки вирощують у всьому світі, вони займають четверте місце в списку найбільш активно оброблюваних овочевих культур після томатів, капусти та цибулі. У плодах огірка міститься 95–98 % води і мала кількість білків, жирів та вуглеводів, вітаміни С, В1, В2, Р, провітамін А, ферменти. Огірки багаті на складні органічні речовини, які відіграють важливу роль в обміні речовин. У них знайдено досить багато сполук, що поліпшують роботу серця, судин, нирок, нормалізують кров'яний тиск. Учені довели, що вживання огірків поліпшує стан волосся, зубів та нігтів. Плоди містять йод, який називають огірковим йодом, що спроможний попереджувати хвороби щитоподібної залози.

У нашій країні під огірком зайнято 10–12 % загальної площі овочевого клину. У захищеному ґрунті його питома вага сягає 70 %. У таблиці 1 наведемо дані про виробництво огірків у Харківській області за 2010–2014 роки.

Таблиця

Виробництво огірків сільськогосподарськими підприємствами в Харківській області за 2010–2014 рр.

Посівна площа	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Площа, з якої зібрано врожай, га					
Відкритий ґрунт	45,4	27,4	35,0	14,2	27,3
Закритий ґрунт	40,4	38,5	37,2	39,4	41,1
Валовий збір, ц					
Відкритий ґрунт	7386,7	9305,0	7847,8	1661,6	6850,6
Закритий ґрунт	119135,0	150978,0	132217,0	109056,0	121574,0
Урожайність, ц/га					
Відкритий ґрунт	162,6	340,2	224,5	117,0	251,0
Закритий ґрунт	1387,4	2291,7	1833,0	2035,0	1777,7

Як бачимо, посівна площа під культурою у відкритому ґрунті у 2014 році майже удвічі менша, ніж у 2010 році. Окрім того, спостерігаємо зменшення валового збору у 2014 році на 536,12 ц, але урожайність при цьому становила 251 ц/га, що на 54,4 % більше за показник у 2010 році. Площа ж закритого ґрунту збільшилася на 0,67 га, внаслідок чого зріс валовий збір та урожайність огірків за досліджуваний період.

Для отримання високого врожаю потрібно починати з якісної розсади. Рослини повинні бути однаковими, оскільки у такому разі збір урожаю починають в один і той самий час, що краще і для виробників, і для культури.

Огірок є найбільш теплолюбною культурою. Для нормального росту йому необхідна температура 25–27° С. За температури до 15° С розвиток рослин затримується. Тривала дія температури 8–10° С може знищити огірки. Заморозків рослини огірка абсолютно не переносять. Найбільш чутливі до холоду молоді сходи. Потім їх стійкість значно зростає. Цвіте огірок за температури 14–16° С, а пилюки розтріскуються за 16–17° С. Найкраща температура для цвітіння і запліднення квіток огірка – 18–21° С.

Огірок вимогливий до вологості ґрунту і повітря. Вологість ґрунту повинна бути в межах 60–80% від найменшої вологоємності, а відносна вологість повітря – 70–80%. Огірок любить поливи, а також вимогливий до світла, в умовах захищеного ґрунту добре реагує на додаткове освітлення.

Стратегія розвитку селекції і насінництва повинна брати до уваги всі ці особливості і своєчасно реагувати на вимоги ринку. Підвищення ефективності селекції та насінництва має важливе значення для стабілізації в АПК України. Створення нового покоління сортів і гібридів дає змогу отримувати не лише високі врожаї, а й значно поліпшувати якість сільськогосподарської продукції та підвищувати її конкурентоспроможність. Доцільно створити систему підтримки національного товаровиробника, яка б передбачала забезпечення матеріальними ресурсами сучасних технологій, розроблених Інститутом овочівництва і баштанництва [6].

Враховуючи світовий попит на продукцію овочівництва, зокрема огірка, та можливості України щодо збільшення валового виробництва овочів і зменшення залежності від імпорту, серед основних завдань галузі можна виділити: впровадження нових сортів і гібридів огірка селекції (Інституту овочівництва і баштанництва НААНУ); застосування науково обґрунтованого підходу до вирощування овочів, зокрема спеціалізації за зонами вирощування; розвиток інноваційних технологій вирощування овочів з урахуванням конкретних ґрунтово-кліматичних умов господарства, сорту і вимог замовника щодо готової продукції; інформаційне забезпечення, яке повинно передбачати ефективну допомогу загальнодержавної, регіональної та районної дорадчих служб, метеорологічної служби, провідних фахівців наукових і навчальних закладів.

Впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку поставить вітчизняного сільгосптоваровиробника в однакові умови з іноземними конкурентами та імпортерами овочевої продукції, сприятиме зниженню соціальної напруги на селі та в суспільстві загалом і повноцінному розвитку маркетингових служб на підприємствах галузі [7].

Одним з основних напрямів докорінних змін економічної ситуації в галузі овочівництва є поліпшення використання наявних ресурсів господарств і біокліматичного потенціалу Харківської області завдяки впровадженню інтенсивних ресурсощадних технологій.

Висновки. Збільшення виробництва овочів, а також підвищення його економічної ефективності на сучасному етапі можливі лише за інноваційного розвитку галузі. Сьогодні інноваційні процеси відіграють надзвичайно важливу роль в успішному, високоефективному розвитку підприємств, регіонів, держави. Їх розви-

ток має значний вплив на економічний та фінансовий стан підприємств, регіонів, а також на життєвий рівень населення.

Бібліографічний список

1. Гайдуцький П. І. Розвиток багатокладного господарювання та конкурентоспроможного агропромислового виробництва / П. І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2001. – № 4. – С. 19–23.
2. Канінський М. Розвиток підприємництва в овочівництві / М. Канінський // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С. 63–67.
3. Писаренко В. В. Перспективи розвитку галузі овочівництва / В. В. Писаренко // Економіка АПК. – 2010. – № 7. – С. 39–42.
4. Юрчишин В. В. Фундаментальні дослідження інноваційних проблем розвитку агропродовольчого сектору економіки / В. В. Юрчишин // Економіка України. – 2014. – № 2. – С. 94–96.
5. Приліпка О. В. Тепличне овочівництво / О. В. Приліпка. – К. : Урожай, 2002. – 256 с.
6. Перепелиця Н. М. Інноваційна діяльність наукових установ та економічна оцінка її результатів / Н. М. Перепелиця // Економіка АПК. – 2004. – № 6. – С. 90–94.
7. Гуменюк А. В. Розвиток інноваційної функції маркетингу як важливої складової підвищення його ефективності / А. В. Гуменюк // Молодіжний економічний дайджест : наук. електр. журн. / ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2015. – № 2–3. – С. 249–253.

Сєвідов В. Інноваційні складові сталого розвитку галузі овочівництва у Харківській області

Розглянуто особливості розвитку овочівництва в Харківській області. Встановлено вплив інновацій та інформаційного забезпечення на ефективність розвитку галузі. Показано основні тенденції й динаміку розвитку овочівництва. Досліджено основні чинники, які впливають на збільшення валового виробництва овочів та зменшення залежності від імпорту в Україні.

Ключові слова: овочівництво, ринок, інновації, виробництво, економічна ефективність.

Sevidov V. Innovational constituents of stable development of vegetable cultivation branch in Kharkiv region

The article deals with particular qualities of vegetables cultivation development of Kharkiv region. Influence of innovational development of the branch and informational support on stable and effective branch development has been determined. Main tendencies and dynamics of vegetables cultivation development have been shown. Main factors influencing increase of gross production of vegetables and decrease of dependence on import to Ukraine have been examined.

Key words: vegetable growing, market, innovations, production, economic efficiency.

Севидов В. Инновационные составляющие устойчивого развития отрасли овощеводства в Харьковской области

Рассмотрены особенности развития овощеводства в Харьковской области. Установлено влияние инноваций и информационного обеспечения на эффективность развития отрасли. Показаны основные тенденции и динамика развития овощеводства. Исследованы основные факторы, которые влияют на увеличение валового производства овощей и уменьшение зависимости от импорта в Украину.

Ключевые слова: овощеводство, рынок, инновации, производство, экономическая эффективность.

УДК 634.11: 631.526.32

РІСТ І УРОЖАЙНІСТЬ ДЕРЕВ ІНТРОДУКОВАНИХ СОРТІВ ЯБЛУНІ В ІНТЕНСИВНОМУ НАСАДЖЕННІ

Л. Слободяник, к. с.-г. н.

Уманський національний університет садівництва

Постановка проблеми. Інтенсивні плодіві насадження яблуні закладають високоврожайними сортами, що користуються попитом на ринку, з високою товарною якістю плодів і відмінним смаком [1]. За великої кількості сортів вітчизняної і зарубіжної селекції під час закладання саду є ризик зробити невдалий вибір, що не дасть змоги реалізувати потенціал технології, тому важливими є дослідження у конкретних ґрунтово-кліматичних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденція виробництва провідних сортів яблуні постійно змінюється. У країнах Євросоюзу найбільше виробництво плодів сортів Голден Делішес, Гала і Айдаред. До десятки лідерів також входять сорт Джонаголд і його клони – Джонагоред та Ред Джонапринц, виробництво плодів яких збільшується. Суттєво відстають від попередніх сорти Ред Делішес, Чемпіон, нові клубні сорти Елстар, Гранні Сміт і Фуджі. Зменшується обсяг валового виробництва сортів Кокс Пепін Оранж, Лобо, Кортланд, Стенмен і Спартан [2; 3]. Зростає роль привабливих клонів існуючих сортів, серед яких плоди сорту Гала, поліпшених клонів Фуджі і Пінова [4].

У країнах південної півкулі домінує сорт Гала з тенденцією до зменшення виробництва, збільшується валовий збір плодів сортів Гранні Сміт і Фуджі [2].

Доцільність вирощування інтродукованих сортів в Україні вивчали у мережі дослідних установ Інституту садівництва [5–7], Інституті зрошуваного садівництва [8]. Із 1996 р. розпочато дослідження інтродукованих сортів яблуні в інтенсивному насадженні в Уманському національному університеті садівництва [9; 10].

Постановка завдання. Завдання наших досліджень – оцінка інтродукованих сортів яблуні на придатність для вирощування в інтенсивному насадженні та вибір кращих за урожайністю й якістю плодів.

Виклад основного матеріалу. Вивчали інтродуковані сорти яблуні Айдаред (контроль), Мітчгла, Голден Делішес клон Б, Голден Делішес Рейндерс, Гранні